

Ribozajednica u godini 1989.

Nastojeći da održim obećanje i tradiciju, javljam se s istom temom i naslovom i u ovoj godini.

Prošla je 1989. godina, opaka, ne ponovila se. U svemu se negativno iskazala i nije pustila da se ičime pohvalimo. Najbolniji i nenadoknativ gubitak ribarstvu jest smrt petorice veterana, poznatih stručnjaka i rukovodilaca Ivana Novotnaya, Pavla Popića, dr. Zlatka Livojevića, akademika Tihomira Vukovića i inž. Bate Stijovića. Po proizvodnji ribe godina loša, po prodaji još lošija, a po obezvređujućoj inflaciji zagrdjela. Iako smo naše poslovne i drugarske odnose unutar Poslovne zajednice uspjeli očuvati, ipak su razarajuća negativna kretanja u društvu ostavila tragove i posijala nesigurnost i nepovjerenje i u ribarskim redovima. Zato možemo biti zadovoljni i možda se jedino pohvaliti odlukom na kraju godine da i dalje ostajemo udruženi u našem udruženju, u reorganiziranoj Poslovnoj zajednici, prema odredbama novog zakona, te tako sačuvamo tridesetdvo godišnju tradiciju.

U daljnjem razmatranju ove teme prikazat ćemo je u obliku izvještaja izvršenja Plana rada i aktivnosti Poslovne zajednice u godini 1989.

PLANIRANJE I PRAĆENJE IZVRŠENJA PLANOVA

I unatoč dugogodišnjem upozoravanju na teškoće i nedostatke oko planiranja u Poslovnoj zajednici, napose proizvodnje, bilance i prodaje ribe, plan smo zadržali, pa je red da se osvrnemo i na njegovo izvršenje.

Proizvodnja, prodaja i bilanca slatkovodne ribe

U šaranskim je ribnjacima u godini 1989. planirana proizvodnja 25 000 tona ribe. Budući da nasad nije bio prikladan, uz slabu vodoopskrbu, napose u početku uzgojne sezone, procjenjujemo da taj plan nije ispunjen i da je proizvedeno 24 500 tona.

Međutim, procjenjujemo da je taj manjak od 500 tona ribe nadoknađen u pastrovskom ribogojstvu, pogotovo zato što su u proizvodnji bili novi kavezni ribnjaci u neretvanjskoj akumulaciji Salakovac iznad Mostara i u akumulaciji

Kokin Brod kod Nove Varoši. Prema tome, pastvrška ribogojilišta proizvela su 4 500 tona ribe.

Uz ulov oko 2 000 tona ribe u otvorenim vodama, ukupna proizvodnja i ulov slatkovodne ribe procjenjuju se na 31 000 tona, kako je i planirano.

U proizvodnji mlađa pojavila se skupina privatnih proizvođača u Vojvodini (Tima Simić, dr. Ćirković i drugi) i ribnjak »Uzdin« s viškovima kvalitetnog mlađa, što ipak nije osnova za ozbiljnije kretanje naprijed. Zato stanje u šaranskom ribnjačarstvu ocjenjujemo kao stagnaciju, čak nazadovanje, i nikakav napredak.

Prodaja ribe još je više nazadovala, a time se smanjila i potrošnja po stanovniku u usporedbi s godinom 1988. Na domaćem tržištu prodano je oko 17 300 tona konzumne ribe ili 4 700 tona manje od planiranog. Razlog je toliko smanjene proizvodnje u enormnom povećanju cijena uzrokovanom inflacijom. Cijene ribljeg mesa stalno su zaostajale za cijenama drugih vrsta mesa, a onda su na kraju godine ribari, bojeći se stvaranja još većeg dispariteta cijena i zamrzavanja, nekoliko puta uzastopno povisili cijene, tako da su cijene riba ne samo nadoknadile nego i premašile cijene mesa, napose pilećeg.

Rezultat je veliko smanjenje prodaje ribe. Šaran je s 10 000 din/kg na početku godine poskupio na 350 000 din ili 3 400%, a u našem smo planu napisali da bi bilo teško zamisliti cijenu 50 000 dinara ili 400% povećanje. Procijenili smo da bi cijene pastrva potkraj godine bile 100 000 dinara, a dostigle su 500 000 ili 2 400% više. Budući da je prošlogodišnja inflacija procijenjena na 2 500% (ima i drugih verzija), znači da je porast cijena pastrva nešto ispod inflacije, a cijena šarana znatno iznad.

Izvoz ribe planiran je na 3 400 tona, a izvezeno je 2 669 tona. U Italiju je izvezeno 1 808 tona, u Njemačku 406 tona, u Austriju 271 tonu, Belgiju 133 tone, Grčku 48 tona te u Francusku i V. Britaniju 3 tone.

Cijene u izvozu niže su od planiranih, napose šarana u Njemačkoj, budući da se planirana cijena 2,70 DEM/kg gotovo nije postizala jer je konkurencija iz istočnih zemalja nudila šarana i po 2,06 i 2,00 DEM/kg. Za soma je ostvarena cijena od 7 DEM, a za šarana u Italiji

2 000 ITL/kg. S obzirom na to da povećanje tečaja svih deviza nije pratilo inflaciju, kao ni izvozna stimulacija, ukupna je izvozna cijena bila 30—40% niža od domaće. To je glavni uzrok smanjenja ovogodišnjeg izvoza, uz prije isticane, kao što su nedostatak asortimana i snižena kvaliteta.

Bilanca ribe u godini 1989. donosi nam gotovo sve negativne pokazatelje. Zalihe iz prethodne godine i proizvodnja ribe kreću se oko plana, ali se smanjila potrošnja konzumne ribe na 17 300 tona ili 79% od plana, što je utjecalo na smanjenje potrošnje po stanovniku na 0,75 kg ili 20% manje.

Budući da je i izvoz 21,5% manji, prijelazne su zalihe konzumne ribe 13 000 tona ili 71% veće. Nekada su zalihe bile i vrlo pozitivna stavka financijske bilance poduzeća, ali su sada vrlo negativne zbog samo djelomičnog kreditiranja zaliha i visokih kamatnih stopa na kredite.

I unatoč tako negativnim ekonomskim kretanjima, nemamo informacija da je ijedna ribarska organizacija u gubitku. No taj pozitivni saldo poslovanja može se graditi samo niskim osobnim dohocima zaposlenih i na minimalnoj ili nikakvoj akumulaciji.

ADMINISTRATIVNO-STRUČNI POSLOVI I AKTIVNOSTI

Iako je i planiranje dio aktivnosti Poslovne zajednice, izdvojili smo ga zbog njegove specifičnosti u ovakvom udruženju, dok ćemo osnovne aktivnosti i poslove opisati pod sljedećim naslovima.

Samoupravne aktivnosti

Ovaj oblik aktivnosti Poslovne zajednice kao udruženja zauzima prvo mjesto po važnosti, jer kroz njega članovi kreiraju politiku Poslovne zajednice, odlučuju o poslovanju i o međusobnim odnosima, te o ponašanju PZ u privrednom i administrativnom sistemu.

Održane su tri sjednice Skupštine PZ kao vrhunskog organa samoupravljanja. Na prvoj je sjednici u veljači usvojen završni račun za godinu 1988. odnosno plan poslovanja u godini 1989, te produžen rad delegatima i organima Skupštine za još šest mjeseci. Ovdje je potrebno ukratko ponoviti razlog produženju mandata. Naime, u to je vrijeme bilo sve pripremljeno, a i Skupština je donijela odluku o tome za udruživanje Poslovne zajednice slatkovodnog ribarstva i morskog ribarstva. U tom slučaju bila bi konstituirana zajednička skupština, pa nije bilo smisla birati delegate postojeće Skupštine na mjesec-dva. Budući da, nažalost, i ne našom krivicom, do udruženja nije došlo, na drugoj sjednici Skupštine konstituiran je novi saziv (ali uglavnom s istim delegatima). Na toj sjednici podnesen je izvještaj o radu i poslovanju Poslovne zajednice u trogodišnjem mandatnom razdoblju — od 30. 6. 1986. do 30. 6. 1989. Konstatirano je da se Poslovna zajednica u novim uvjetima poslovanja, kada su sporedni administrativno-stručni poslovi postali osnovni, a dugogodišnji komercijalni poslovi s izvozom i uvozom preneseni u drugu organizaciju (»Astra«), dosta

dobro snašla i pronašla sadržaj i stil rada. I tek što se konsolidirala u novim uvjetima najavljuju se nove promjene, društveno-ekonomske reforme, uvelike se raspravlja o izmjeni ZUR-a pa i o njegovu potpunom napuštanju te donošenju Zakona o poduzećima. U prvim verzijama toga zakona poslovne zajednice nisu ni spominjane, pa otuda i bojazan za sudbinu naše i ono lutanje u vezi s udruživanjem s morskim ribarstvom. Na kraju smo smogli snage i odlučili da nam je Poslovna zajednica kao udruženje potrebna, da je nužna. Prisjetili smo se tradicije i razloga osnivanja prve zajednice, Jugoslavenske zajednice za slatkovodno ribarstvo 1957. godine u Bledu. Još od AOR-skih vremena, to jest državno-planskog upravljanja privredom do 1950-ih godina, nastao je vakuum u razvoju ribarstva, upravljanju, međusobnim kontaktima. Državni pa i komorski organi, digli su ruke od ribarstva, jer ni u jednom organu nema više posebnog odjela ili uprave koji bi se brinuli o ribarstvu (izuzev u Hrvatskoj kratko vrijeme). Takova je situacija sve do sadašnjih dana. Zato je osnovano potpuno dobrovoljno udruženje, Jugoslavenska zajednica. Ona i njezini sljednici, Stručno udruženje, Poslovno udruženje i Poslovna zajednica, preuzeli su taj zadatak čije nas je ispunjavanje do danas održalo na okupu.

Načinjen je nov Sporazum o udruživanju, s osnovnim zadacima očuvanja zajedništva i zajedničke brige i aktivnosti na unapređenju proizvodnje i tehnologije, organizacije tržišta i marketinga i međunarodne suradnje na tom polju. Zbog kratka zakonskog roka za reorganizaciju i registraciju, nisu još svi dosadašnji članovi PZ-a kao i članovi stručnih sekcija prihvatili taj Sporazum i pristupili novoj Poslovnoj zajednici.

Ipak su 22 ribarske organizacije s odlukama, a sedam s kompletnom dokumentacijom o svojoj reorganizaciji sudjelovale na konstituirajućoj skupštini 21. 12. 1989. u Slavskom Brodu, pa je tada i osnovana Poslovna zajednica prema Zakonu o poduzećima i prijavljena za registraciju. Svi ostali dosadašnji članovi imaju mogućnost naknadno pristupiti, što se uskoro i očekuje, budući da je dosad samo jedan bivši član donio odluku da ne obnovi članstvo.

Sve ove samoupravne aktivnosti pripisali smo Skupštini. Međutim, u njihovim pripremama i kreiranju glavnu je ulogu odigrao Izvršni odbor Skupštine, koji je u godini 1989. održao sedam sjednica. I drugi su organi Skupštine, a posebno Redakcijski odbor časopisa »Ribarstvo Jugoslavije« bili aktivni i obavljali su svoje zadatke i obaveze. Razumije se da je i Radna zajednica PZ-a s direktorom na čelu, obavila svoj dio zadatka, koji nije bio mali. Trebalo je sve osmisliti i uobličiti u pisane prijedloge, dokumente, na osnovi kojih su se uobličavale konačne verzije, a onda sve zaključke i odluke provesti u praktični život.

Suradnja s DPZ-ima, komorama i privrednim udruženjima

Ova je suradnja jedna od obaveza i zadataka Poslovne zajednice, koju ona kontinuirano provodi s više ili manje intenziteta i uspjeha. U protekloj je godini ta suradnja gotovo zamrla, posebice s Privrednom komorom Jugoslavije i STOF-om. Što se tiče PKJ, osnovno je u ljudima koji se »brinu« o ribarstvu, ali je posrijedi i briga za

vlastitu egzistenciju i mjesto u društveno-privrednom sistemu. A sa STOFOM se i dalje nastavlja kidanje veza i suradnje. Oni Poslovnu zajednicu ignoriraju, a mi ih ne trebamo.

Grupacija ribarstva u PK Hrvatske nije imala nikakvu aktivnost protekle godine, ali su ipak suradnja i kontakti PK Hrvatske i Poslove zajednice zadovoljavajući.

Međunarodna suradnja

I ovaj segment naše aktivnosti u silaznoj je putanji, a jedino možemo biti donekle zadovoljni suradnjom s Čehoslovačkom. Vraćen je posjet naše stručne delegacije »Državnom ribarstvu« koji su Čehoslovaci kvalitetno organizirali. Također je direktor Poslovne zajednice sudjelovao na proslavi 70. godišnjice »Statni rybarství« Češke Budjeovice, kojom prilikom mu je predano visoko priznanje. Stručnim dijelom suradnje odnosno radom i izvještavanjem o zajedničkim temama ne možemo nikako biti zadovoljni. Zapravo je situacija takva da je čehoslovačka strana ispunila svoje obaveze, a mi nismo poslali nijedan izvještaj.

Njih ne može načiniti stručna služba Poslovne zajednice, nego znanstvene ustanove koje nismo mogli privoljeti na tu suradnju.

Izdavačka djelatnost

Časopisa »RIBARSTVO JUGOSLAVIJE« izašlo je samo pet brojeva, od čega jedan dvobroj (3—4). Razlog je tome dosta otežano skupljanje priloga i teškoće s tiskarom »Jumene«.* Ovaj, šesti broj izlazi u veljači 1990. pa bi tako naša obaveza prema članovima bila ispunjena. Naš je časopis i protekle godine pratio i pozitivno ocijenio Institut za informacijske znanosti i na osnovi toga sufinancijer i dalje daje sredstva i produžuje suradnju. Ubuduće, pa već i iduće godine najavljuju se rigorozniji kriteriji i restrikcije jer se smatra da je časopisa previše i da im kvaliteta nije na »svjetskom nivou«. Ubuduće će se financirati samo strogo znanstveni časopisi, a dokle će naše »Ribarstvo Jugoslavije« biti sufinancirano, to ne znamo. Na to se već sada moramo pripremiti, ali smatram da ribarska privreda neće odustati od njegova izdavanja.

Stručne sekcije

Održali smo tradiciju i prošle godine, stručne su sekcije organizirale svoje godišnje sastanke i stručna savjetovanja. Sekcija pastrvskoga ribogojstva sastala se 24—26. svibnja u Perućcu, a šaranskoga ribnjačarstva

* Primjedba tiskare:

— JUMENA nije kriva što je rukopis za 6. broj časopisa stigao u tiskaru 5. veljače 1990. —

25—26. rujna u Zvečevu. Oba ribarska skupa vrlo su uspješna i čak su imala međunarodnu kvalitetu jer su svojim znanstvenim referatima nastupili inozemni stručnjaci. Za razliku od prijašnjih, pogotovo davnih godina, ovi se skupovi financiraju sistemom kotizacije jer više nije moguće da organizacija domaćin snosi velike troškove. To je prihvaćeno pa više nema zapreke da se takvi znanstveni skupovi ne organiziraju ubuduće.

Fond za razvoj ribarstva

Fond za razvoj ribarstva u sklopu Poslovne zajednice završava godinu svojega postojanja. Sva naša nastojanja da se on proširi na sve članove PZ nažalost nisu bile plodna, pa on udružuje samo 25 članica. I unatoč svim teškoćama možemo proteklu godinu ocijeniti uspješnom. SIZ znanosti SRH polovicu je svojih sredstava za financiranje znanstvenih istraživanja doznačivao unaprijed i prije nego je ribarstvo namaknulo svoju polovicu sredstava. To nisu bila neka velika sredstva, pogotovo kada ih je inflacija obezvrijedila, ali su ipak bila dostatna za dvije znanstvene teme. Prva je »Kvaliteta ulazne i izlazne vode iz slatkovodnih ribnjaka i njezin utjecaj na okoliš«, a druga je »Uzgoj ribljeg mlađa«. Prva je tema sada vrlo aktualna jer vodopriveda namjerava uvesti novi doprinos od ribarstva za zagađivanje otvorenih voda. Istraživanja moraju opovrći tu tvrdnju ili bar precizno utvrditi opseg zagađivanja, kako bi se taj doprinos temeljio na stvarnim činjenicama. I druga nam je tema važna i stalno aktualna. Financirana je i treća tema, Imunoprofilaksa bakterijskih bolesti pastrva, samo iz oskudnih sredstava što su ih osigurala pastrvska ribogojilišta.

Dogovoreno je da se iz spomenutog fonda osiguraju i minimalna sredstva za međunarodnu suradnju, napose sa zemljama SEV-a, koje je nosilac i potpisnik ugovora Poslovna zajednica.

Valja se nadati da će i preostale organizacije članice pristupiti Fondu budući da su istraživanja u interesu cijelog ribarstva i svi će se njima koristiti. Dugogodišnja stagnacija, čak nazadovanje našeg ribarstva, ne daju nam pravo da se i dalje prema znanosti odnosimo kao i do sada.

ZAKLJUČAK

Završavajući ovaj članak — izvještaj o Poslovnoj zajednici u godini 1989. — ponavljamo da je ona bila malo uspješna i da nam nije donijela mnogo radosti. Ipak su stvorene osnovica i neka perspektiva razvoja u budućnosti na osnovi reorganizacije Poslovne zajednice po odredbama novog Zakona o poduzećima i tako je očuvana 30-godišnja tradicija našega zajedništva.

Pa u to ime:

Sretna ti nova, 1990. godina, Ribozajednico.

Sretan ti zadnji decenij dvadesetog stoljeća.

CVJETAN BOJČIĆ, dipl. inž.